

לגיו: ממצא הקונכיות

ענבר קטלב

בחפירה שנערכה בלגיו (שטח ב; אבו-עוקסה 2015) נתגלו 40 קונכיות באיסוף ידני ללא סינון.¹ הקונכיות שייכות לחמישה מינים של רכיכות (טבלה 1). מקור ארבעה מהם הוא בים התיכון, ומין אחד הוא יבשתי. מתוך המינים הימיים נמצאו שני מיני חלזונות (*Bolinus brandaris*, *Hexaplex trunculus*) ושני מיני צדפות (*Glycymeris nummaria*, *Ostreola stentina*).

בשכבה I לא נתגלו שרידי רכיכות. בכל אחד מלוקוסים 5 ו-6 נתגלתה רכיכה אחת, אולם לוקוסים אלה אינם משויכים לשכבות. בשכבה II נתגלו 26 קונכיות של המינים הבאים: *Ostreola stentina* (שש קשוות מתחברות, השייכות לשלושה פרטים), *Hexaplex trunculus* (שני פרטים) ו-*Bolinus brandaris* (18 פרטים). הקונכיות משכבה זו נתגלו בתוך הצטברות של אדמה בצבע חום בהיר שהכילה חרסים רבים. מכאן, שהקונכיות אינן נמצאות באתר השימוש המקורי שלהן. כל שלושת המינים שנמצאו הם אכילים, ונראה שהקונכיות נאספו טריות מהים, המרוחק 25 ק"מ מן האתר בקו אווירי. המין *Bolinus brandaris* נחשב למשובח וטעים במיוחד, ואפשר לשער כי שימש למאכל (Barash and Danin 1992; Poppe and Goto 1991; 1993). סביר להניח כי גם שני הפרטים שנמצאו בלוקוסים 5 ו-6 שימשו למאכל. מינים אלה נמצאו בשימוש זה גם באתרים אחרים בני התקופות הרומית והביזנטית, ובהם שוני ורמת הנדיב (Mienis 2000; personal observation).

טבלה 1. ממצא הקונכיות

סה"כ Total	שכבה III Stratum III	שכבה II Stratum II					לא משובח Unstratified		מוצא Origin	מין Species
		L27	L25	L23	L21	L19	L6	L5		
20		2	2	1	1	12	1	1	הים התיכון Mediterranean	<i>Bolinus brandaris</i>
2						2			הים התיכון Mediterranean	<i>Hexaplex trunculus</i>
1	1								יבשתי Land snail	<i>Helix engaddensis</i>
11	11								הים התיכון Mediterranean	<i>Glycymeris nummaria</i>
6				1		5			הים התיכון Mediterranean	<i>Ostreola stentina</i>

בשכבה III נמצאו 11 קשוות נפרדות של המין *Glycymeris nummaria*, השייכות ל-11 פרטים, וקונכייה אחת של המין *Helix engaddensis*, המייצגת פרט אחד. בתוך הקונכיות של המין *Glycymeris insubrica* נמצאו שרידי טיח או חומר מילוט. קונכיות אלו נמצאו בלוקוס 30, שבו נחשף ראשה של תעלת מים סמוך לסף כניסה למבנה. נראה כי קונכיות אלו נמצאו באתרן, ושימשו כחלק מחומר הבנייה של התעלה. שימוש במין זה לבנייה, לעתים בצירוף קונכיות ממינים אחרים, כגון *Cerastoderma glaucum* ו-*Donax trunculus*, מוכר למן תקופת הברונזה ואילך באשקלון, בלכיש ובתל בטש, שבהם נמצאו קונכיות ובתוכן שאריות של טיח, וכן במגידו, בבית שאן, בתל אל-עג'ול ובתל קאזל שבצפון סוריה (Bar-Yosef Mayer 2004; 2005).

נראה כי הקונכיות שנתגלו בחפירה שימשו לשני צרכים עיקריים: חומר בנייה ומזון גורמה.

הערות

¹ תודתי להנאא אבו-עוקסה שהעמידה לרשותי חומר זה.

הפניות

- אבו-עוקסה ה' 2016. כפר עותנאי ולגיו: שרידים מן התקופה הרומית וראשית התקופה הביזנטית. **חדשות ארכיאולוגיות** — **חפירות וסקרים בישראל** 128 (13/1) http://www.hadashot-esi.org.il/report_detail.aspx?id=24904&mag_id=124 (גישה 13/1/2016).
- Barash A. and Danin Z. 1992. *Fauna Palaestina Mollusca I: Annotated List of Mediterranean Molluscs of Israel and Sinai*. Jerusalem. Pp. 116–240.
- Bar-Yosef Mayer D.E. 2004. Mollusc shells at Lachish. In D. Ussishkin ed. *The Renewed Archaeological Excavations at Lachish (1973–1994) V* (Tel Aviv University Institute of Archaeology Monograph Series 22). Tel Aviv. Pp. 2490–2503.
- Bar-Yosef Mayer D.E. 2005. Pelecypod Beds Revisited: *Glycymeris* in Bronze Age sites. *JIPS* 35:45–52.
- Mienis H.K. 2000. Archaeomalacological finds from Horvat 'Eleq. In Y. Hirschfeld. *Ramat Hanadiv Excavations: Final Report of the 1984–1998 Seasons*. Jerusalem. Pp. 527–528.
- Poppe G.T. and Goto Y. 1991. *European Seashells I: Polyplacophora, Caudofoveata, Solenogastrea, Gastropoda*. Wiesbaden.
- Poppe G.T. and Goto Y. 1993. *European Seashells II: Scaphopoda, Bivalvia, Cephalopoda*. Wiesbaden.

LEGIO: THE MOLLUSK SHELLS

INBAR K TALAV

The excavation in Area B at Legio yielded forty handpicked shells without sifting. The shells belong to five species of mollusk (Table 1). Three of the species are edible—*Ostreola stentina*, *Hexaplex trunculus*, and *Bolinus brandaris*—and the shells were probably freshly collected from the sea; the *Bolinus brandaris* species is considered a particularly fine delicacy. Evidence of the consumption of these species has been found at other Roman–Byzantine-period sites. The *Glycymeris nummaria* shells were found to bear traces of plaster or bonding material. They were recovered from L30, where the top of a water channel was revealed, and seem to have been incorporated in the channel's construction material. The use of this species of mollusk for building, often with a few shells from other species, is known in Israel from the Bronze Age onward.